Mitigatieplan Steenuil, Laatvlieger, Gewone dwergvleermuis Wekerom

Concept, 2 september 2010

Concept

Kenmerk R001-4626804BJF-V01

Verantwoording

Titel	Mitigatieplan Steenuil, Laatvlieger, Gewone dwergvleermuis Wekerom
Opdrachtgever	Gemeente Ede
Projectleider	Benjamin Flierman
Auteur(s)	Gemeente Ede en Benjamin Flierman
Projectnummer	4626804
Aantal pagina's	20 (exclusief bijlagen)
Datum	2 september 2010
Handtekening	

Colofon

Tauw bv
afdeling Water
Handelskade 11
Postbus 133
7400 AC Deventer
Telefoon (0570) 69 99 11
Fax (0570) 69 96 66

Dit document is eigendom van de opdrachtgever en mag door hem worden gebruikt voor het doel waarvoor het is vervaardigd met inachtneming van de rechten die voortvloeien uit de wetgeving op het gebied van het intellectuele eigendom.
De auteursrechten van dit document blijven berusten bij Tauw. Kwaliteit en verbetering van product en proces hebben bij Tauw hoge prioriteit. Tauw hanteert daartoe een managementsysteem dat is gecertificeerd dan wel geaccrediteerd volgens:

- NEN-EN-ISO 9001.

Inhoud

Verantwoording en colofon **3**

1 Inleiding en achtergrond **7**
1.1 Aanleiding en achtergrond 7
1.2 Planlocatie en ontwikkeling 8
1.2.1 Huidige situatie 8
1.2.2 Noodzaak tot ontwikkeling 8
1.3 Ecologische onderzoeken 9
1.3.1 Soortgericht onderzoek vogels 9
1.3.2 Soortgericht onderzoek vleermuizen 10
1.3.3 Onderzoekers 11

2 Soorten **13**
2.1 Steenuil 13
2.1.1 Steenuil in deellocatie 1 13
2.1.2 Achtergrond en toestand Steenuil 14
2.2 Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger 15
2.2.1 Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger in deellocatie 3a en 3b 15
2.2.2 Achtergrond en toestand Gewone dwergvleermuis 15
2.2.3 Achtergrond en toestand Laatvlieger 16

3 Mitigerende maatregelen **17**
3.1 Maatregelen Steenuil (deelgebied 1) 17
3.2 Maatregelen vleermuizen (deelgebied 3a en 3b) 21
3.3 Algemene maatregelen planning en uitvoering (deelgebied 1, 3a/3b) 22

Bijlage(n)
1. Overzichtkaart deellocatie 1
2. Waarnemingen
3. Structuurschetsen
4. Foto’s deellocatie 1

1 Inleiding en achtergrond

1.1 Aanleiding en achtergrond

De gemeente Ede heeft het voornemen tot uitbreiding van de kern Wekerom. In totaal heeft het voornemen betrekking op circa 25 hectare grotendeels landelijk gebied, bestaande uit een viertal deellocaties (zie figuur 1.1). Voorafgaand en tijdens de planvorming zijn diverse onderzoeken uitgevoerd, ondermeer op het gebied van ecologie. Tijdens de ecologische onderzoeken is gebleken dat in de deellocaties 1 en 3a/3b sprake is van verstoring van beschermde soorten.

Het treffen van de voorgestelde mitigerende maatregelen uit dit plan heeft tot doel om een overtreding van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet te *voorkomen*. Vanwege het achterwege blijven van een overtreding is een ontheffing daarom niet nodig (deze werkwijze is conform het document “Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen” Ministerie van LNV, Dienst Regelingen, ffw2009.corr.046. d.d. 25 augustus 2009).

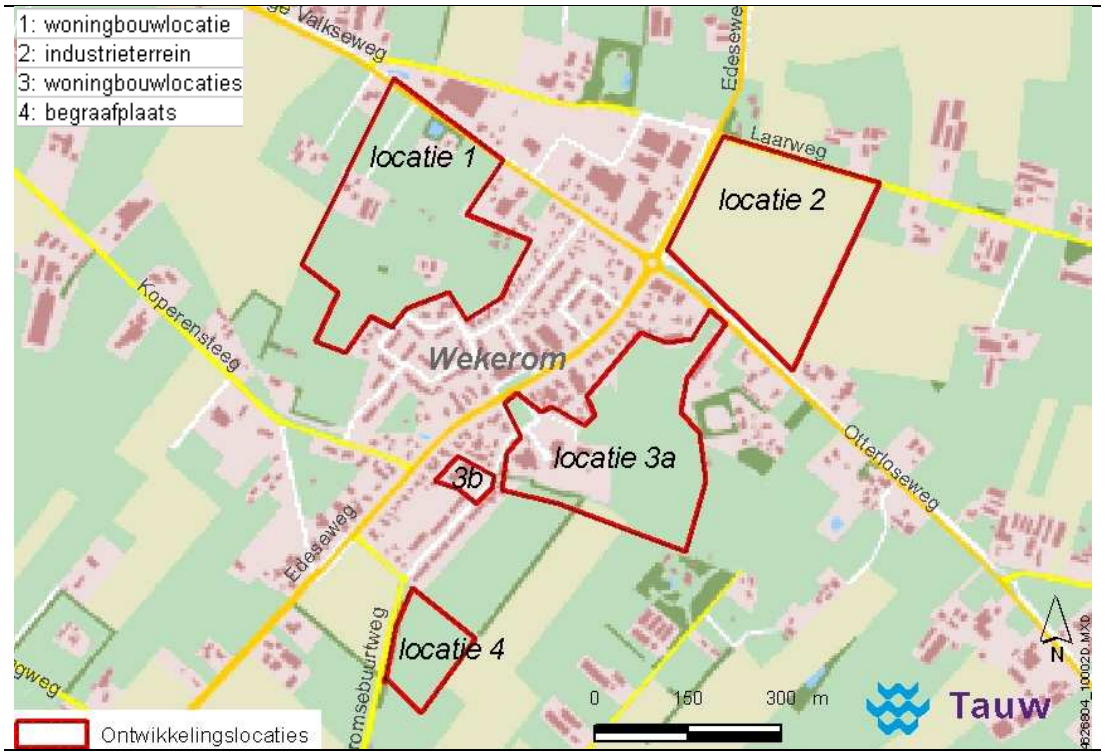

Figuur 1.1 Overzicht ontwikkelingslocaties

1.2 Planlocatie en ontwikkeling

1.2.1 Huidige situatie

In de deellocaties 1 en 3a/3b is sprake van verstoring/aantasting van beschermde soorten. De overige deellocaties worden daarom niet benoemd.
De deellocaties 1 en 3a bestaan in de huidige situatie uit kleinschalig agrarisch cultuurlandschap. Deellocatie 3b betreft een klein (rand)stedelijk deel met een schoolgebouw. In deellocatie 1 zijn drie woon-/boerenerven (woonhuis met enkele stallen/schuren) aanwezig, waarvan de meest zuidelijke inmiddels niet meer bewoond is. Deellocatie 3a bevat in de westhoek een klein deel bebouwing. De weilanden in beide deellocaties worden deels van elkaar gescheiden door houtwallen en/of bomenlanen. De meeste voorkomende boomsoorten zijn zomereiken, zwarte elzen en wilgen. In het midden van deellocatie 1 loopt een sloot/beekje en zijn verspreid enkele kleine slootjes/greppels aanwezig.

1.2.2 Noodzaak tot ontwikkeling

In Wekerom heeft jarenlang geen woninguitbreiding plaatsgevonden. Dit heeft een woningschaarste veroorzaakt waardoor met name starters op de woningmarkt geen toegang tot woningen hebben. Vanuit het oogpunt van woningdifferentiatie is behoefte aan kleinere (gestapelde) woningen in de huursector/goedkope koop. Mede als gevolg van de huidige economische ontwikkelingen is de vraag naar goedkope woningen verder toegenomen. Door nieuwe woningen te bouwen wil men de vergrijzing van de bevolking tegengaan en de leefbaarheid van het dorp behouden en vergroten. Het streven is gericht op een compacte kern, waarbij inbreiding in principe gaat voor uitbreiding. De locaties die aan de orde komen zijn locaties waar woningbouw bijdraagt aan het verbeteren en versterken van de kwaliteit en leefbaarheid van de kern. Als locaties met een hoge prioriteit kunnen de volgende inbreidingslocaties genoemd worden: Een terrein aan de Grote Valkse beek ten westen van de Edeseweg (ca. vijf woningen) en het Dorpsplein (Kulturhuis, ca. 20 woningen). Aan de westzijde van het dorp is de uitbreidingslocatie gesitueerd (ca. 50 woningen).

De locaties zijn gekozen op basis van hun ligging ten opzichte van het dorp. Het doel is dat het dorp zo compact mogelijk blijft en het landelijke karakter en de omgeving zomin mogelijk worden aangetast. Deelgebied 1, dat leefgebied vormt van de Steenuil, ligt voor een groot deel ingeklemd tussen bestaande bebouwing. Alternatieve locaties zouden verder van de bebouwing af komen te liggen. In het *structuurplan Wekerom* (2005) is de doelstelling als volgt verwoord: “Doelstelling voor de toekomst is het streven naar een kleine compacte kern met behoud van het landelijk en agrarisch karakter, maar wel met voldoende bebouwing voor de eigen behoefte. De situering in het buitengebied en de zichtbaar aanwezige relaties tussen de kern en zijn omgeving dienen gewaarborgd en verder versterkt te worden. De leefbaarheid van de kern dient gewaarborgd en versterkt worden. Dit betekent dat levensvatbare functies binnen de kern noodzakelijk zijn.

Anderzijds wordt de leefbaarheid vergroot door een aantrekkelijke en verzorgde buitenruimte, de leefomgeving".

Op de uitbreidingslocatie aan de westrand kan een variatie aan woningen gerealiseerd worden: rijenwoningen, dubbele woningen en vrijstaande woningen. Er is ruimte voor het ontwikkelen van circa 50 woningen. Bij een verdere uitwerking dient gestreefd te worden naar een verweving tussen bebouwing en landschappelijke elementen. Dit kan door het creëren van landschappelijke lijnen die vanuit het buitengebied doorlopen tot in de woonwijk. De routes die doorlopen richting Edeseweg/Dorpsplein dienen goed begeleid te worden. Gestreefd wordt naar het creëren van een groene dorpsrand. De woningen dienen kleinschalig te zijn. De voorkeur gaat uit naar woningen in maximaal twee lagen met kap. Dichtbij de kern kan voor wat betreft de dichtheid worden aangesloten op bestaande bebouwing. Meer naar het landschap toe is de structuur transparanter. Voor wat betreft de ontsluiting moet worden aangesloten op de bestaande verkeersstructuur, grenzend aan het gebied.

Bij de uitwerking zal aandacht te zijn voor de inrichting van de overgangen tussen openbaar en privé terrein. Dit gebeurt deels in de uiteindelijke stedenbouwkundige opzet en deels in de concrete uitwerking van erfafscheidingen. De toe te passen landschappelijke beplantingen dienen aan te sluiten bij de reeds aanwezige beplantingselementen.

1.3 Ecologische onderzoeken

In 2007 is door Tauw een oriënterend natuuronderzoek uitgevoerd (kenmerk R001-4539699FKO-mfv-V02-NL). Op basis van dit onderzoek is gebleken dat er geen effecten op beschermde natuurgebieden optreden (Natura 2000-gebieden en/of Ecologische hoofdstructuur). Wel bleken negatieve effecten mogelijk op door de Flora- en faunawet beschermde soorten, namelijk spechten en de steenuilen. Op basis hiervan is nader onderzoek verricht naar de functie van het plangebied voor spechten en steenuilen. Deze nadere onderzoeken zijn verricht in 2007, 2008 en 2009.

1.3.1 Soortgericht onderzoek vogels

Methode

Het onderzoek naar vogels was gericht op jaarrond beschermde nesten van spechten en steenuilen. Hiervoor is enige navraag gedaan bij plaatselijke bewoners zijn twee veldbezoeken verricht voor het inventariseren van de Steenuil en twee bezoek voor spechten.
Bij het onderzoek naar de Steenuil is gebruik gemaakt van geluidsnabootsing waarbij, door de territoriumroep van een mannetje af te spelen wordt getracht de steenuilmannen met een roep te laten antwoorden. De locaties zijn twee keer bezocht in de periode februari – april. Dit is de baltsperiode van steenuilen.

Bij het onderzoek naar spechten (m.n. Grote bonte specht en Groene specht) is medio mei 2008 twee maal geïnspecteerd op de aanwezigheid van spechten, holen en bedelende jongen in holen. Vanaf medio mei zijn in het nest bedelende jongen te horen; ze vliegen uit vanaf begin juni.

Resultaten
Uit de soortgerichte nadere onderzoeken is gebleken dat geen van de deellocaties vaste verblijfplaatsen bevat voor spechten: spechten en/of in gebruik zijnde spechtenholen zijn tijdens de onderzoeken in het geheel niet waargenomen. Dit geldt voor alle deellocaties. De aanwezigheid van broedende spechten in 2008 kan daarom worden uitgesloten.
Ten aanzien van steenuilen is in deellocatie 1 sprake van de aanwezigheid van een beschermde vaste verblijfplaats van de Steenuil. In deellocatie 2 zijn geen steenuilen waargenomen, hoewel direct ten noorden een roepend steenuilmannetje gehoord en waarschijnlijk in één van de panden ten noorden van deze deellocatie een broedplaats aanwezig is. Dit deelgebied is momenteel in gebruik als maïsakker en heeft voor de voedselbeschikbaarheid van steenuilen slechts een geringe functie. Er is geen sprake is van een eventuele aantasting van een leefomgeving van de vaste verblijfplaats aangezien er ruim voldoende foerageermogelijkheden over blijven (zie ook notitie ‘Resultaten nadere fauna-onderzoeken Wekerom’, N001-4559611BJF-mfv-V02-NL). In de deellocatie 3 en 4 zijn geen steenuilen waargenomen.
Geconcludeerd wordt dat voor deellocatie 1 sprake is van het verwijderen van een vaste verblijfplaats. Door het treffen van de mitigerende maatregelen uit dit plan, wordt een overtreding van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet voorkomen. Om zeker te stellen dat de maatregelen in dit mitigatieplan afdoende zijn, dient een reguliere ontheffingsprocedure doorlopen te worden waarbij de goedkeuring van het mitigatieplan verkregen kan worden in de vorm van een afwijzing van de vergunningaanvraag.

1.3.2 Soortgericht onderzoek vleermuizen

Methode
Ten behoeve van het vleermuizenonderzoek zijn gedurende het vliegseizoen van vleermuizen vijf bezoeken verricht. Twee bezoeken zijn uitgevoerd in augustus – september 2007 in deellocaties 1, 2, 3a en 3b naar de aanwezigheid van paarplaatsen en trekroutes (routes die vleermuizen gebruiken bij de trek naar het overwinteringsgebied). Drie bezoeken zijn uitgevoerd in deellocaties 1, 2 en 3a in de periode mei – juli 2008 naar de aanwezigheid van vaste zomerverblijfplaatsen/-kraamkolonies en de aanwezigheid van foerageergebieden en vliegroutes. Vier aanvullende bezoeken zijn verricht in deellocatie 3b in de periode mei – augustus 2009.
De verschillende bezoeken zijn nodig om op verschillende momenten de zomerverblijven, vliegroutes, foerageergebieden en paarplaatsen te kunnen beoordelen. Het onderzoek naar vleermuizen heeft zoveel mogelijk plaatsgevonden op dagen met geschikt weer (geen neerslag, voldoende warm, weinig wind) en is uitgevoerd met behulp van een bat-detector (Petterson D240x). De onderzoeken zijn uitgevoerd in de periode juist voor inval van de schemering of in de

periode juist voor het licht worden. De onderzoeksduur per bezoek bedroeg circa drie uur. Voor de onderzoeken naar kraamkolonies/zomerverblijfplaatsen zijn twee personen (en dus twee batdetectors) ingezet. Het onderzoek naar paarplaatsen en trekroutes is uitgevoerd door één persoon.

Resultaten
Bij de veldonderzoeken naar de aanwezigheid van vleermuizen zijn exemplaren van de Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger waargenomen. Binnen de deelgebieden zijn vliegroutes en foerageergebieden aanwezig van deze soorten. Vaste verblijfplaatsen zijn niet aangetroffen in of direct nabij de deellocaties, met uitzondering van deellocatie 3a en 3b. In deellocatie 3a is een zomerverblijfplaats van de Gewone dwergvleermuis is aangetroffen in een woonhuis. Dit woonhuis zal worden gesloopt. In deellocatie 3b zijn twee verblijven van de Gewone dwergvleermuis, en één zomerverblijfplaats van de Laatvlieger aangetroffen in het schoolgebouw, zie bijlage 2. De meest zuidelijke verblijfplaats betreft een kraamkolonie gezien de activiteit van uitvliegende en terugkerende dieren. De tweede verblijfplaatsen van de Gewone dwergvleermuis is waarschijnlijk een zomerverblijf, hoewel de mogelijkheid van een kraamplaats niet volledig is uit te sluiten. In alle gevallen betreft het kleine verblijven van één tot enkele vleermuizen.

Verwijderen van verblijfplaatsen zou een overtreding van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet met zich meebrengen. Door het treffen van de mitigerende maatregelen uit dit plan kan een overtreding voorkomen. Om zeker te stellen dat de maatregelen in dit mitigatieplan afdoende zijn, dient een reguliere ontheffingsprocedure doorlopen te worden, waarbij de goedkeuring van het mitigatieplan verkregen kan worden in de vorm van een afwijzing van de vergunningaanvraag.

Gezien de ligging en gebruik van enkele vliegroutes zijn in het dorp ook één of meer vaste verblijfplaatsen aanwezig. Met name de watergang met beplanting tussen deellocatie 3a en 3b is een belangrijke vliegroute voor vleermuizen en dient behouden te blijven. Uitgangspunt is dat dergelijke aanwezige landschapselementen gehandhaafd blijven.
Bij het bebouwen van de open delen is geen sprake een aantasting van de functionele omgeving van vaste verblijfplaatsen, gezien de ruime aanwezigheid van identieke gebieden op zeer korte afstand. Voor andere eventueel aanwezige verblijfplaatsen is daardoor geen sprake van een overtreding van verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet.

1.3.3 Onderzoekers
Tauw en daarmee haar ecologen, is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus, een samenwerkingsverband van adviesbureaus die zich bezig houden met ‘groene’ onderzoek- en advieswerkzaamheden. De vleermuisonderzoeken zijn uitgevoerd door H.B. Bouman,

P.M. te Morsche en B. Voerman. De vogelonderzoeken zijn uitgevoerd door H.B. Bouman en ing. F. Koop.

H.B. (Herman) Bouwman
Herman Bouman werkt bij Tauw aan projecten met een ecologisch karakter zoals natuurtoetsen, effectbeoordelingen, inrichtingsplannen en begeleidt uitvoeringsprojecten waarbij ecologie een grote rol speelt. Herman heeft ruime ervaring met het inventariseren van verschillende soortgroepen. Specialiteiten zijn vleermuizen, vogels, amfibieën en zoogdieren. Hij is lid van en/of actief in verschillende Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's), zoals SOVON, KNNV Zwolle en de Vleermuizenwerkgroep. In dit project is Herman betrokken geweest bij de uitvoering van de vleermuis- en de vogelonderzoeken.

P.M. (Peter) te Morsche
Peter heeft ruime ervaring in het uitvoeren en begeleiden van alle vormen van milieukundig onderzoek, waaronder ecologisch en bomenonderzoek. Daarnaast heeft hij ervaring in het toezichthouden van grond- en grondwatersaneringen. Zijn focus komt steeds meer te liggen op het uitvoeren van ecologisch veldwerk met als specialiteiten vleermuizen en amfibieën. In dat kader heeft Peter inmiddels ruime ervaring met vleermuisonderzoek. In dit project is Peter betrokken geweest bij het onderzoek naar vleermuizen in het plangebied.

Ing. F. (Friso) Koop
Friso heeft Land-, Water- en Milieubeheer aan de Hogeschool Larenstein te Velp gestudeerd en was als adviseur ecologie bij Tauw betrokken bij diverse ecologische vraagstukken. Hij houdt zich tevens bezig met de inventarisatie van steenuilen en nestkastcontroles van steen- en kerkuilen bij de Vogelwerkgroep Losser. In dit project is Friso betrokken geweest bij de vooronderzoeken en de uitvoering van de vogelonderzoeken.

B. (Bas) Voerman
Bas werkt als zelfstandige aan diverse soortgerichte onderzoeken, waaronder vleermuizen. Bas heeft een zeer ruime ervaring op het gebied van vleermuisonderzoek en is een kenner op het gebied van vleermuizen en vleermuisonderzoek. In dit project is Bas betrokken geweest bij de vleermuisonderzoeken in deellocatie 3b.

2 Soorten

In de onderstaande paragrafen is achtergrondinformatie gegeven over de effecten en de habitat en verspreiding van de Steenuil en Gewone dwergvleermuis.

2.1 Steenuil

2.1.1 Steenuil in deellocatie 1

Onderzoek en verblijfplaatsen
Bij de nadere veldonderzoeken naar steenuilterritoria is gebruik gemaakt van geluidsnabootsing van de territoriumroep van steenuilmannetjes waarbij gepoogd wordt de mannelijke steenuilen te laten antwoorden. De aanwezigheid van roepende exemplaren betekent een territorium ter plaatse. Bij deze onderzoeken worden de geluidfragmenten niet alleen binnen, maar ook ruim buiten het plangebied afgespeeld. Er is onderzocht tot enkele honderden meters buiten de grenzen van het plangebied. Deze manier geeft niet alleen inzicht in de territoria binnen de plangrenzen maar ook daarbuiten.
Bij de veldbezoeken gericht op de Steenuil, alsmede tijdens de gecombineerde vleermuisonderzoeken en de onderzoeken naar spechten, zijn steenuilen waargenomen in deellocatie 1. Het betrof zichtwaarnemingen evenals roepende steenuilen. De waarnemingen werden gedaan ter plaatse van en in de nabijheid van de leegstaande boerderij. De steenuilen hebben een nestlocatie in de leegstaande boerderij of in de nabijheid hiervan. Het territorium van het steenuilenpaartje zal zich naar verwachting uit kunnen strekken tot 100 à 200 m buiten het plangebied, waarbij het plangebied de kern van het territorium vormt.
Bij de (combinatie van) onderzoeken is gebleken dat er in het geheel geen andere nabij gelegen steenuilterritoria aanwezig zijn, evenals territoria van andere uilen. Ook bij de lokale (kerk)uilwerkgroep is geen aanwezigheid bekend van andere (steenuil)territoria in of in de omgeving van het plangebied. Er kan daarom met zekerheid gesteld worden dat de gedeeltelijke opschuiving van het huidige territorium niet gepaard zal gaan met een overlap van andere steenuilterritoria.
De huidige vaste verblijfplaats is gelegen in de leegstaande boerderij. Ten tijde van een aanvullende landschapscan van februari 2010 was de boerderij niet toegankelijk, maar de schuren wel. Hier zijn dan ook braakballen van de Steenuil aangetroffen. Daarnaast wordt één of twee schuurtjes in de noordoost punt van het plangebied waarschijnlijk ook (deels) gebruikt als rustplaats. De leegstaande boerderij en de vermoedelijke rustplaats zijn beide aangegeven op de kaart in de bijlagen.

Directe omgeving
Het huidige en toekomstige territorium bevatten een aantal landschapselementen die van belang zijn voor de Steenuil. De ponyweides, bomenrijen (overwegend elzensingels) en een slootje zijn daarbij de voornaamste elementen. Deze elementen blijven fysiek bijna volledig behouden, maar een deel zal echter waarschijnlijk haar functie verliezen doordat het ingebouwd zal worden door woonhuizen.

De directe omgeving van de huidige vaste verblijfplaats (de leegstaande boerderij) is gelegen in een grasland dat sporadisch door koeien beweid wordt. Dit is tevens het deel dat bebouwd zal gaan worden, maar hiermee zullen slechts weinig foerageermogelijkheden verdwijnen: De ponyweides en elzensingels in het noordelijke deel en verder naar het westen vormen de voornaamste mogelijkheden tot foerageren. Deze foerageergebieden blijven echter volledig intact, en tevens volledig functioneel ondermeer door behoud van de begrazing. De verwachting is dan ook dat er geen sprake zal zijn van een afname van functioneel foerageergebied.

In de noordoostelijke hoek van het plangebied zijn enkele oudere schuurtjes aanwezig die vermoedelijk gebruikt worden als (tijdelijke) rustplaats. Deze schuurtjes zullen verdwijnen.

Westelijke omgeving
Het plangebied wordt aan de oostzijde volledig, en aan de noord- en zuidzijde in mindere mate omringd door bebouwing. Voor steenuilen zijn deze zone’s weinig tot in het geheel niet van nut. Met name het agrarische gebied ten westen van de locatie zal voor de Steenuil van belang zijn.

Een boerenerf direct ten westen van de boerderij in de noordwesthoek bevat enkele schuurtjes die eventueel ook gebruikt zouden kunnen worden door de Steenuil. Dit erf blijft onveranderd. De nieuwe nestkasten zullen op enkele tientallen meters afstand van dit erf komen te liggen.

Verder noordwestelijk is een (rommelig) erf met containers en ‘rommel’ aanwezig. Tevens is hier een poel aanwezig die mogelijk ook mogelijkheden tot foerageren biedt. Hier vinden geen wijzigingen plaats.

Op circa 200-300 meter ten westen van het plangebied (direct ten noorden van de Koperensteeg) bevindt zich een schapenweide. Net als ponyweides bieden dit soort weiden ook foerageermogelijkheden. Ook deze weides blijven intact.

2.1.2 Achtergrond en toestand Steenuil

De favoriete habitat van de Steenuil is het kleinschalig cultuurlandschap waar de Steenuil bij voorkeur in de nabijheid van menselijke bebouwing broedt. Jonge vogels vestigen zich op korte afstand van het ouderlijk territorium. Het menu van de Steenuil bestaat met name uit muizen en regenwormen, aangevuld met kevers en andere grote insecten, vogels, mollen en kikkers. De Steenuil is een zogenaamde holenbroeder en nestelt in holtes in bomen, gebouwen en nestkasten.

De Steenuil is in west en midden Europa de laatste decennia sterk in aantal afgenomen. In de jaren zeventig waren er waarschijnlijk zo'n 8000-12000 broedparen in Nederland. Het huidige aantal is echter gedaald naar circa 5500-6500 paren. De voornaamste reden van deze sterke afname is het verdwijnen van het kleinschalige landschap, maar ook een toename van verkeersslachtoffers.
Met de aantasting van de functionele omgeving van de Steenuil vindt geen aantasting plaats van de zogenaamde 'gunstige staat van instandhouding' van deze soort wanneer afdoende mitigerende maatregelen getroffen worden.

2.2 Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger

2.2.1 Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger in deellocatie 3a en 3b

Tijdens de nadere onderzoeken is gebleken dat een woonhuis in deellocatie 3a door één tot enkele exemplaren van de Gewone dwergvleermuis gebruikt wordt als vaste verblijfplaats, te weten een zomerverblijf. De voorgenomen woningbouw in deellocatie 3a gaat gepaard met de sloop van dit bestaande woonhuis, en heeft daardoor tot gevolg dat deze vaste verblijfplaats wordt vernietigd. In deellocatie 3b zijn twee verblijven van de Gewone dwergvleermuis aangetroffen waarvan tenminste één in gebruik is als kraamplaats Daarnaast is één zomerverblijf van de Laatvlieger aangetroffen in het schoolgebouw. Het betreft kleine verblijven van één tot enkele vleermuizen.
Met de sloop van de genoemde gebouwen in deellocatie 3a en 3b zou er sprake zijn van het overtreden van de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet (verbod op wegnemen, verstoren, aantasten van verblijfplaatsen en voortplantingsplaatsen). Door het treffen van de mitigerende maatregelen uit dit plan, wordt een overtreding van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet voorkomen. Om zeker te stellen dat de maatregelen in dit mitigatieplan afdoende zijn, dient een reguliere ontheffingsprocedure doorlopen te worden. De goedkeuring van het mitigatieplan wordt vervolgens verkregen in de vorm van een afwijzing van de vergunningaanvraag.

2.2.2 Achtergrond en toestand Gewone dwergvleermuis

De Gewone dwergvleermuis is zonder twijfel de meest algemene vleermuissoort in Nederland. De soort is grotendeels gebonden aan bebouwing, zowel gedurende de winter als zomer. De Gewone dwergvleermuis eet met name kleine insecten als muggen, haften en nachtvlinders. De soort vliegt tamelijk snel en is zeer wendbaar. De Gewone dwergvleermuis wordt foeragerend gesignaleerd in uiteenlopende landschappen: stedelijk gebied, agrarisch gebied, halfopen en gesloten landschappen, parken, et cetera. Vooral in buitenwijken zijn straatlantaarns en singels een aantrekkelijke jachtplaats.
Voor aanvang van het detectoronderzoek was de verspreiding van de Gewone dwergvleermuis al redelijk goed in kaart gebracht. Op grond van meldingen wist men dat de soort door het gehele

land voorkwam, met uitzondering van de Wadden. Tegenwoordig is de Gewone dwergvleermuis in 89% van de onderzochte uurhokken aangetoond.
Met de aantasting van de vaste verblijfplaats van de Gewone dwergvleermuis vindt geen aantasting plaats van de zogenaamde ‘gunstige staat van instandhouding’ van de soort. Zeker niet wanneer ook mitigerende maatregelen getroffen worden.

2.2.3 Achtergrond en toestand Laatvlieger

De Laatvlieger is na de Gewone dwergvleermuis de meest algemene vleermuissoort in Nederland. De soort maakt in principe uitsluitend gebruik van bebouwing, zowel gedurende de winter als zomer. De Laatvlieger eet met name muggen, nachtvlinders en kevers. De soort vliegt snel en is wensbaar. Hij wordt foeragerend gesignaleerd in open en halfopen gebieden en altijd op enige meters afstand van objecten als obstakels of begroeiing. Ook beschutte tuinen, open plekken in parken, in weilanden en boomkruinen worden gebruikt tijdens het foerageren. Ook lantaarnpalen worden gebruikt om op door het licht aangetrokken kevers te jagen.
Voor 1970 was de Laatvlieger al in meer delen van ons land waargenomen dan enige andere vleermuissoort. De soort kwam (en komt) door het gehele land voor met uitzondering van enkele waddeneilanden. Tegenwoordig is de Laatvlieger in 78% van de onderzochte uurhokken aangetoond.
Met de aantasting van de vaste verblijfplaats van de Laatvlieger vindt geen aantasting plaats van de zogenaamde ‘gunstige staat van instandhouding’ van de soort. Zeker niet wanneer ook mitigerende maatregelen getroffen worden.

3 Mitigerende maatregelen

3.1 Maatregelen Steenuil (deelgebied 1)

Met de beoogde woningbouw in deellocatie 1 vindt een overtreding plaats van artikel 11 van de Flora- en faunawet (verbod op wegnemen, verstoren, aantasten van verblijfplaatsen en voortplantingsplaatsen) voor de Steenuil, tenzij de mitigerende maatregelen van dit mitigatieplan worden uitgevoerd. Onderstaand zijn de beoogde maatregelen opgenomen.

Ophangen nieuwe nestkasten
Direct nabij deelgebied 1 en in de omgeving ervan zullen drie nestkasten voor de Steenuil worden opgehangen. Deze locaties zijn geschikt in verband met hun ligging binnen het huidige territoria van het steenuilpaartje. Bij de uitgevoerde nadere onderzoeken zijn tevens geen (indicaties van) andere steenuilterritoria aangetroffen in de directe nabijheid van het plangebied. Er zal daardoor geen overlap zijn met bestaande steenuilterritoria. De drie zoeklocaties zijn aangegeven in de figuur van bijlage 1.

Om te voorkomen dat de nieuwe nestkasten niet in reeds bestaande uilen-territoria geplaatst worden, worden de nieuwe nestkasten op zeer korte afstand van de huidige nestplaats opgehangen. De verwachting is tevens dat de huidige dichtheid van steenuilen lokaal niet groot is, zodat ruim voldoende ruimte is voor verschuivingen in territoria: het dichtstbijzijnde bekende steenuilenterritorium bevindt zich op enkele kilometers afstand.

De exacte locaties zullen in het veld bepaald worden, waarbij tevens de Vogelwerkgroep Lunteren betrokken wordt. De betrokkenen van de vogelwerkgroep zullen helpen met de locatiekeuze en verzorging van de nestkasten. De afstemming met de Vogelwerkgroep zal plaatsvinden na bekend worden van de uiteindelijke exacte maatregelen. Het ophangen van de nestkasten zal gebeuren in afstemming met de uitvoering van de plannen (geen jaar van te voren vanwege het ‘risico’ voor bezetting door andere steenuilpaartjes).

Inrichting boerenerf
Het erf van de boerderij juist in de noordwesthoek van de locatie maakt op dit moment deel uit van het territorium van het steenuilpaartje. Bij de toekomstige inrichting is hierbij rekening gehouden. Het behoud van de boomgaard ten zuiden van de boerderij is hiervan een voorbeeld.

Rond de boerderij zullen enkele rommelhoekjes ingericht worden door takkenhopen en houtstapels aan te leggen. Deze elementen bieden enerzijds extra bescherming van de Steenuil en anderzijds mogelijkheden voor muizen (voedselbron). Aan de toekomstige bewoners zullen eisen gesteld worden ten aanzien van het toegankelijk houden van de schuurtjes als

schuilmogelijkheid voor de Steenuil, en zal bekeken worden hoe (aanvullende) erfbeplanting een bijdrage kan leveren voor de Steenuil. De aanleg van een moes- of bloementuin met een wisselend nectar en stuifmeel aanbod ten einde insecten (voedsel) aan te trekken helpt bij het instant houden van de foerageermogelijkheden van de Steenuil.

In de onderstaande figuur is de toekomstige inrichting opgenomen.

Figuur 3.1 Nieuwe inrichting boerenerf noordwest-hoek

Aanplant nieuwe boomgaard
Direct ten zuiden van de boerderij in het noordwesten van het plangebied bevindt zich een jonge hoogstam fruitboomgaard (ca 10 jr). In aanvulling hierop wordt in het perceel ten noorden van deze boerderij een nieuwe hoogstamboomgaard gecreëerd met fruit en eventueel enkele notenbomen.

Realisatie nieuwe houtwal met ruige grasstrook
Helemaal in de noordwest-zijde wordt een nieuwe houtwal aangelegd parallel aan de hier aanwezige bomenrij. Tussen de bestaande bomenrij en de nieuwe houtwal wordt een ruigtestrook vrijgehouden waar grassen en akkerkruiden kunnen groeien. Op zowel houtwallen als akkerkruiden komen vaak veel insecten af die als prooi kunnen dienen voor vleermuizen en

uilen, zoals meikevers. De ligging van de nieuw te realiseren houtwal is weergegeven in de figuur van bijlage 1.

Realisatie meidoorn- of ligusterhaag
Langs de nieuwe noord-zuid gelegen ontsluitingsweg (vanaf de Lage Valkseweg, zie bijlage 1) wordt een nieuwe meidoorn of ligusterhaag aangeplant. Door de realisatie van heggen naast de weg kunnen aanrijdingen van de Steenuil teruggedrongen worden en wordt de kleinschaligheid van het landschap versterkt.

Beheer bestaande houtwallen
De reeds aanwezige houtwallen in deellocatie 1 zullen beheerd worden door gericht te snoeien waarbij kleine holtes worden vergroot teneinde natuurlijke nestgelegenheden te laten ontstaan. Tevens kunnen (indien mogelijk) eventueel aanwezige openingen groter of kleiner (met afdekplaatjes) gemaakt worden om eveneens geschikte nestgelegenheden te laten ontstaan. Snoeiafval zal in de houtwal verwerkt worden zodat voor muizen gunstige omstandigheden gecreëerd worden. Daarnaast zal gekeken worden of aanvullende aanplant in de houtwal een extra bijdrage kan leveren. Om het beheer duurzaam in stand te houden zullen overeenkomsten gesloten worden met private eigenaren en/of gemeentelijk groenbeheer.

Aanleg waterberging met oeverhoek westzijde plangebied
Langs de westzijde van het plangebied zal een waterberging gecreëerd worden voor de opvang van piekafvoeren van regenwater uit de nieuwe woonwijk. Deze waterberging zal bestaan uit een ondiepe sloot gecombineerd met een ‘oeverhoekje’. Door hier een extensief beheer toe te passen en een (riet)vegetatie te laten ontwikkelen kan deze strook en het oeverhoekje een aanvullend leefgebied zijn voor muizen en amfibieën, waardoor aanvullende foerageermogelijkheden gecreëerd worden. De ligging van de waterberging is weergegeven in de bijlagen.

Uitkijkposten
Aangezien de aanwezige elzensingels allen behouden blijven, zal er geen afname zijn van uitkijkposten. Hierbij dient wel de kanttekening gemaakt te worden dat een klein deel van de singels nabij bebouwing zal komen te liggen, waardoor de functie mogelijk verdwijnt. Het nieuwe (verschoven) territorium behoud echter voldoende uitkijkposten. Daarnaast worden als aanvulling waarschijnlijk knotwilgen aangeplant langs het voetbalveld, de waterbergingsloot en oeverhoek.

Verlichting
Het nieuwe plan biedt ruimte aan circa 100 woningen. Het verkeer zal deels aan de zuidwest zijde ontsloten worden, en deels via de Lage valkseweg aan de noordzijde. De rijsnelheden zijn vergelijkbaar met een woonerf. Aanrijdingslachtoffers onder steenuilen worden niet verwacht vanwege de lage verkeersintensiteit, de lage rijsnelheden en de opschuiving van het

steenuilterritorium richting het westen. Vanwege de afwezigheid van wegen aan de westzijde van het plangebied zal er vrijwel geen verstoring van licht optreden in het opgeschoven, nieuwe territorium. Het stukje ontsluitingsweg tussen de Lage valkseweg en de woonwijk zal verlicht worden met afgeschermde lantaarnpalen die alleen licht naar onderen afgeven waardoor de verlichting in dit noordelijke deel zo beperkt mogelijk gehouden wordt. Dergelijke maatregelen zijn ook elders in de gemeente toegepast.

Aanplant knotwilgen voetbalveld
Rondom het voetbalveld aan de westzijde van het plangebied zullen waarschijnlijk knotwilgen aangeplant worden. De aanplant van deze bomen zorgt enerzijds voor een afscherming van de menselijke aanwezigheid op het veld, en anderzijds voor een toevoeging van kleinschalige landschapselementen. De knotwilgen en directe omgeving creëert potentieel leefgebied voor kleine vogels en insecten die als prooi kunnen dienen voor steenuilen. Daarnaast kunnen de wilgen ook als uitkijkpost dienen. Daarnaast kunnen oudere knotwilgen (na enkele decennia) tevens dienen als aanvullende nestplaats voor steenuilen.

Communicatie bestrijdingsmiddelen
Er is geen volledig beeld van het gebruik van bestrijdingsmiddelen door bewoners in de omgeving, maar de gemeente licht bewoners voor over de algehele plannen. Hierbij wordt aangegeven dat deze ontwikkeling alleen mogelijk is wanneer het leefgebied van de Steenuil niet aangetast wordt. Het gebruik van bestrijdingsmiddelengebruik zal hierbij specifiek gecommuniceerd worden. Aangegeven zal worden dat in geval van bestrijding van knaagdieren (muizen/ratten) zo min mogelijk gebruik gemaakt moet worden van bestrijdingsmiddelen. Aangeraden zal worden om een eventuele plaag eerst op alternatieve wijze te bestrijden, zoals met het gebruik van vallen, het weghalen van voedselresten, of uilenvriendelijke muizenkisten. Mocht vervolgens blijken dat het gebruik van bestrijdingsmiddelen noodzakelijk is, dan dient geen gebruik gemaakt te worden van middelen met difethialon of brodifacoum. Bromadiolon is een werkzame stof die eventueel wel gebruikt kan worden. Daarnaast wordt geadviseerd om het inzetten van chemische en biologische bestrijdingsmiddelen van allerlei prooidieren (bijvoorbeeld emelten of engerlingen) zo min mogelijk plaats te laten vinden.

Ontwikkelingstijd en tijdelijke maatregelen
Het nieuwe leefgebied bestaat grotendeels uit bestaande landschapselementen van het huidige territorium. De ontwikkeltijd van verreweg de meeste landschapselementen is daarom nihil. Hierop zijn enkele uitzondering te maken zoals de meidoorn/ligusterhaag, de houtwal en grasstrook in het noordelijke deel, de knotwilgen langs het voetbalveld, waterbergingsloot en oeverhoek, en de (riet)vegetatie langs de waterbergingsloot. De houtwal zal circa vijf jaar nodig hebben om tot een redelijke omvang te komen inclusief opbouw van een strooisellaag onder de begroeiing. De knotwilgen hebben vooral een afschermende functie, maar zullen tenminste vijf

jaar nodig hebben om tot een functionele omvang te komen. De waterberging zal worden aangelegd voorafgaand aan de sloop van de verblijfplaats en bouwrijp maken van de locatie. De lagere vegetatie langs de waterberging zal één tot hooguit enkele jaren nodig hebben om tot volle ontwikkeling te komen.
Om de ontwikkeltijd van de nieuw te realiseren elementen te overbruggen zal een deel van de weide ten noordenwesten van het plangebied ingezaaid worden met graan. Door het graan niet te oogsten, maar te laten liggen worden muizen aangetrokken en ontstaan extra foerageermogelijkheden voor de Steenuil. Door om het jaar wisselend de helft van de graanakker opnieuw in te zaaien kan voor een permanente graanvoorziening gezorgd worden. Op deze manier kan enkele jaren gezorgd worden voor extra foerageermogelijkheden als overgangsfase.

Beheer en duurzame instandhouding
Het belangrijkste aspect bij de duurzame instandhouding van het (nieuwe) leefgebied wordt gevormd door onderhoudwerkzaamheden aan de nestkasten en landschapselementen. De nestkasten zullen worden opgehangen en beheerd door de vogelwerkgroep Lunteren. De gemeente draagt zorgt voor het onderhoud aan de elzensingels, knotwilgen, houtwal met grasstrook en waterberging. Hierbij wordt het beheer afgestemd op de belangen voor steenuilen. Het (kleinschalige) uitvoeren van snoeiwerkzaamheden aan bestaande bomen wordt gesnoeid met het oog op behoud van aanwezige holten, en wordt geen gebruik gemaakt van anti-rot middelen op de zaagvlakken. Op die manier kunnen de bomen geschikte holtes houden/krijgen die van nut kunnen zijn voor zowel uilen als vleermuizen.

Het gebied met de ponyweides ten noorden van deellocatie 1 is van blijvend belang voor de Steenuil. Het maakt in de huidige als in de nieuwe situatie voor een belangrijk deel uit van het foerageergebied van de Steenuil. Voor de duurzame instandhouding van het nieuwe territorium is het daarom van belang dat dit gebied geen andere bestemming krijgt voor zover dat redelijkerwijs is te overzien. Op dit moment heeft dit gebied in het bestemmingsplan een agrarische bestemming, met uitzondering van de meest oostelijk gelegen ponyweide.

3.2 Maatregelen vleermuizen (deelgebied 3a en 3b)

In deellocatie 3a en 3b is sprake van een overtreding van artikel 11 van de Flora- en faunawet (verbod op wegnemen, verstoren, aantasten van verblijfplaatsen en voortplantingsplaatsen) voor de Gewone dwergvleermuis, *tenzij* de voorgestelde mitigerende maatregelen van dit mitigatieplan worden uitgevoerd. Onderstaand zijn de beoogde maatregelen opgenomen.

Vleermuizen: verblijfplaatsen deellocatie 3a en 3b
Vleermuizen in stedelijk gebied gebruiken vrijwel altijd een netwerk van verschillende verblijfplaatsen. Met name bij zomerverblijfplaatsen geeft het wegvallen van één van deze

verblijfplaatsen vrijwel geen effect. Door nieuwe mogelijkheden te creëren voor vleermuisverblijfplaatsen zal een aantasting van zo'n netwerk niet optreden.
De nieuwe verblijven zullen gerealiseerd worden in het nieuwe schoolgebouw. De bouw van de nieuwe school zal verspoedigd worden, waardoor de nieuwe verblijfplaatsen gereed zijn voorafgaand aan de sloop van het woonhuis met verblijfplaats van Gewone dwergvleermuis (deellocatie 3a) en het oude schoolgebouw met haar verblijfplaatsen van Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger (deellocatie 3b). Op deze manier wordt zorggedragen voor nieuwe verblijven, alvorens de bestaande gesloopt worden. De oplevering van de nieuwe school staat gepland in de 2e helft van 2011. De sloop van de huidige bebouwing met verblijven zal pas hierna plaatsvinden.
De nieuwe verblijven zullen overwegend op de meest zuidelijk georiënteerde gevel aangebracht worden. Er zullen tenminste 10, maar bij voorkeur meer, bredere stootvoegen opengehouden worden, waarachter in de spouwmuur ruimte zal zijn voor enkele tientallen vleermuizen. Een kenmerk van spouwmuren is dat ze een relatief stabiel microklimaat bezitten, waar vleermuizen bij gebaat zijn. Daarnaast zijn dergelijke ruimten nagenoeg niet bereikbaar voor predatoren en licht (alsook overmatige warmte, koude of tocht).

3.3 Algemene maatregelen planning en uitvoering (deelgebied 1, 3a/3b)

Overige kleine maatregelen, deellocatie 1, 3a en 3b
Bij de realisatie van de mitigerende maatregelen zal in het veld tevens gekeken worden naar mogelijkheden voor het toepassen enkele kleine, voor uilen gunstige ingrepen:

- Zoveel mogelijk laten staan/aanleggen van afrasteringen met lage, houten paaltjes
- Plaatsen van enkele uitkijkpaaltjes op plekken waar veel muizen voorkomen
- Zoeken naar mogelijkheden voor het creëren van ingangen tot zolders door een bijvoorbeeld een openstaand raam, luik of losse dakpan
- Bewust intact houden van (kruidenrijke) akkerranden hetgeen met name voor muizen mogelijkheden biedt

Planning uitvoering mitigerende maatregelen
De werkzaamheden behorend bij de mitigerende maatregelen zullen zo snel mogelijk na goedkeuring van het mitigatieplan in gang gezet worden. Met name voor nieuwe aanplant is tijd nodig om tot ontwikkeling te komen.

Sloopwerkzaamheden deelgebied 1
De huidige vaste verblijfplaats van de Steenuil is gelegen in de leegstaande boerderij. Daarnaast wordt één of twee schuurtjes in de noordoost punt van het plangebied waarschijnlijk ook (deels) gebruikt als rustplaats. Beide locaties zullen daarom met grote zorg ontmanteld worden. Dit zal gebeuren buiten het broedseizoen aan het eind van de zomer – najaar in verband met de in die

periode laagste gevoeligheid van steenuilen. De leegstaande boerderij en de waarschijnlijke rustplaats zijn beide aangegeven op de kaart in bijlage 1.

Sloopwerkzaamheden deelgebied 3a/3b
De sloop van het woonhuis met verblijfplaats in deelgebied 3a zal uitgevoerd worden in het eind van de zomer (september-oktober), evenals de sloop van het schoolgebouw in deellocatie 3b. Indien dit door omstandigheden niet mogelijk blijkt, wordt de voorjaarsperiode (medio maart-april) aangehouden. Dit is de periode waarin vleermuizen geen kraamactiviteiten zijn, en de vleermuizen nog actief genoeg zijn om nieuwe verblijfplaatsen te zoeken. De sloop vindt in beide gevallen plaats volgens vleermuisvriendelijke methoden en onder begeleiding van een vleermuisdeskundige.

Realisatie nieuwbouw algemeen
De start van de uitvoerende werkzaamheden in beide deelgebieden zal plaats vinden buiten de broedperiode. Op deze manier worden in het plangebied eventueel aanwezige broedende vogels niet verstoord.

Verlichting kan een verstorende werking hebben op diverse soorten. Bij de uitvoering wordt in beide deelgebieden daarom zo min mogelijk gebruik gemaakt van bouwverlichting, tenzij om veiligheidsredenen noodzakelijk is. Wanneer nachtelijke bouwverlichting toegepast wordt, zal deze altijd naar beneden gericht zijn zodat het verlichte oppervlak zo klein en lokaal mogelijk gehouden wordt.

Bijlage

1

Overzichtkaart deellocatie 1

Bijlage

2

Waarnemingen

Bijlage

3

Structuurschetsen

Structuurschets, deellocatie 1

Structuurschets, deellocatie 3a en 3b

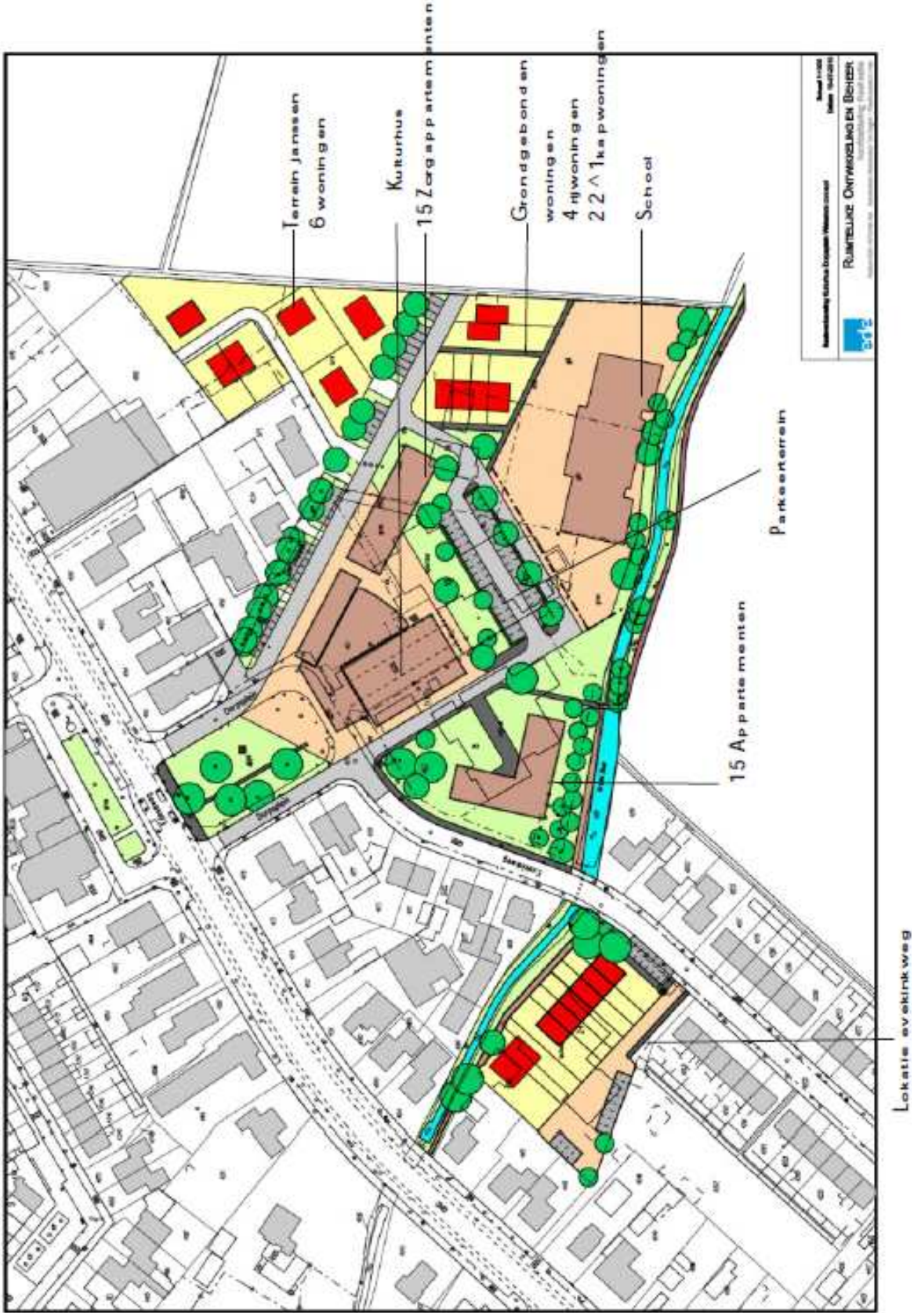

Bijlage

4

Foto’s deellocatie 1